

2-TOM, 9-SON

ZAMONAVIY INGLIZ ROMANLARIDA SYUJETLAR VA OBRAZLAR
TIZIMINING ARXETIP ASOSLARI

Namangan Davlat Universiteti 2-kurs doktoranti

Axmedova Shaxnoza Ravshanbek qizi

ANNOTATSIYA

Zamonaviy ingliz romanlari syujetlari va obrazlar tizimida arxetiplar muhim o'rin tutadi. Ushbu maqola zamonaviy ingliz adabiyotida keng qo'llaniladigan syujet arxetiplari va obrazlar tizimini tahlil qiladi. Tadqiqotda Karl Gustav Yungning arxetip nazariyasi asosida turli arxetiplarning ingliz romanlaridagi o'zgarishlari va ularning mavzular, xarakterlar, va syujetlar bilan bog'liqligi o'rganiladi. Shuningdek, romanlarda aks etgan arxetiplarning ijtimoiy, madaniy va psixologik kontekstlari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: zamonaviy ingliz romanlari, arxetiplar, syujetlar, obrazlar tizimi, Karl Gustav Yung, adabiy tahlil, ijtimoiy kontekst.

THE ARCHETYPE BASIS OF THE SYSTEM OF PLOTS AND IMAGES IN
MODERN ENGLISH NOVELS

ANNOTATION

Archetypes play an important role in the system of plots and images of modern English novels. This article analyzes the system of plot archetypes and images widely used in modern English literature. Based on Carl Gustav Jung's theory of archetypes, the study examines the changes of various archetypes in English novels and their relationship with themes, characters, and plots. The social, cultural and psychological contexts of the archetypes reflected in the novels are also considered.

Key words: modern English novels, archetypes, plots, image system, Carl Gustav Jung, literary analysis, social context.

АРХЕТИПИЧНАЯ ОСНОВА СИСТЕМЫ СЮЖЕТА И ОБРАЗОВ В
СОВРЕМЕННЫХ АНГЛИЙСКИХ РОМАНАХ

АННОТАЦИЯ

Архетипы играют важную роль в системе сюжетов и образов современных английских романов. В данной статье анализируется система сюжетных архетипов и образов, широко используемая в современной английской литературе. Основываясь на теории архетипов Карла Густава Юнга, исследование рассматривает изменения различных архетипов в английских романах и их взаимосвязь с темами, персонажами и сюжетами. Также рассматриваются социальный, культурный и психологический контексты архетипов, отраженных в романах.



2-TOM, 9-SON

Ключевые слова: современные английские романы, архетипы, сюжеты, образная система, Карл Густав Юнг, литературный анализ, социальный контекст.

Kirish: Adabiyot har doim jamiyatning madaniy, ijtimoiy va psixologik ko'zguisi sifatida qaralgan. Zamonaviy ingliz romanlari esa o'z syujetlari va obrazlar tizimi orqali o'quvchilarni o'ziga jalb etib, ularni chuqur o'ylashga undaydi. Ushbu romanlarda arxetiplarning qo'llanilishi syujetlarning asosiy komponentlarini tashkil etadi. Arxetiplar insoniyat ongida muhim o'rin tutuvchi, chuqur ildiz otgan umumiy obrazlar, qahramonlar va voqealar sifatida namoyon bo'ladi. Bu arxetiplar zamonaviy ingliz romanlarida qanday shakllanib, rivojlanayotganini tahlil qilish mazkur maqolaning asosiy maqsadidir.

Tadqiqot metodologiyasi: Tadqiqotda nazariy va empirik metodlardan foydalanildi. Nazariy asos sifatida Karl Gustav Yungning arxetiplar nazariyasiga tayanildi. Yung nazariyasiga ko'ra, arxetiplar inson ongida chuqur ildiz otgan va turli madaniyatlarda bir xil ko'rinishlarga ega bo'lgan obrazlar, syujetlar yoki vaziyatlar shaklidir. Tadqiqot davomida zamonaviy ingliz romanlari matnlari tahlil qilinib, undagi arxetiplar va ularning syujetlarda qanday rol o'ynashi o'rganildi. Shuningdek, ushbu arxetiplarning ijtimoiy va psixologik kontekstlarda qanday aks etishi ham tahlil qilindi. Adabiyot tanlashda zamonaviy va klassik arxetiplarning bir-biri bilan solishtirishga imkon beradigan asarlar tanlab olindi.

"Zamonaviy ingliz romanlarida syujetlar va obrazlar tizimining arxetip asoslari" mavzusi adabiyotshunoslikda muhim mavzulardan biri hisoblanadi. Ushbu mavzu Karl Gustav Yungning arxetiplar nazariyasi bilan chambarchas bog'liq bo'lib, zamonaviy ingliz romanlarida syujet va obrazlar tizimini o'rganishda asosiy ilmiy yondashuvlardan biri hisoblanadi.

Arxetip va uning Adabiyotdagi Roli: Arxetip — bu birlamchi, qadimiy, umumiy tushuncha, obraz yoki syujet shakli bo'lib, u insoniyat tarixining turli davrlarida va madaniyatlarida bir xil yoki o'xshash ko'rinishda namoyon bo'ladi. Yung nazariyasiga ko'ra, arxetiplar inson ongi va ong ostida chuqur ildiz otgan shakllardir. Ular jamoaviy ong ostidagi mavzular, obrazlar va syujetlar sifatida talqin qilinadi. Arxetiplar odatda universal bo'lib, ular "Qahramon", "Ona", "Dono kishi", "Sadoqatli sevgili", "Yovuz dushman" kabi obrazlarda namoyon bo'ladi.

Zamonaviy Ingliz Romanlari va Arxetiplar: Zamonaviy ingliz romanlarida arxetiplarning qo'llanilishi adabiy asarlarning o'ziga xosligi va o'quvchilarga ta'sirini oshiradi. Arxetiplar mualliflar tomonidan turli syujet va xarakterlarni yaratishda foydalaniladi. Ayniqsa, zamonaviy davr romanlarida ushbu arxetiplar orqali jamiyatning ijtimoiy va psixologik muammolariga oid mavzular ochib beriladi.



2-TOM, 9-SON

Syujetlar va Arxetiplar: Zamonaviy ingliz romanlarida syujetlar odatda arxetipik ziddiyatlar, qahramonlik yo'li, sevgi hikoyalari, ichki ziddiyatlar va o'zini anglash singari arxetiplar atrofida quriladi. Masalan: 1. Qahramon arxetipi: Qahramon o'z yo'lida qiyinchiliklarni yengib, o'z maqsadiga erishadi. Bu arxetip orqali insoniyatning ichki kurashlari va rivojlanish jarayonlari ifodalanadi. 2. Sadoqatli sevgili arxetipi: Sevgining barcha qiyinchiliklardan ustun kelishi va qahramonlar orasidagi aloqalar orqali inson his-tuyg'ulari tasvirlanadi. 3. Yovuz dushman arxetipi: Yovuzlik va yaxshilik o'rtasidagi qarama-qarshilik orqali insonning axloqiy tanlovlari va qadriyatlarini ochib beriladi.

Obrazlar Tizimi va Arxetiplar: Obrazlar tizimi, ya'ni xarakterlar va ularning o'zaro munosabatlari, romanlarda arxetiplar orqali shakllanadi. Qahramonlar o'ziga xos arxetipik belgilarga ega bo'lib, ular orqali mualliflar o'quvchilarni o'zlariga maftun qiladi. Ba'zi arxetiplar zamonaviy romanlarda yangi interpretatsiyalarga ega bo'ladi. Misol uchun:

- Dono Kishi arxetipi: Odatda qahramonga yo'l ko'rsatuvchi yoki uni maqsadiga yetaklaydigan obraz sifatida namoyon bo'ladi. Bu arxetip zamonaviy asarlarda ba'zan paradoksal yoki muammoli xarakterga ega bo'lishi mumkin.

- Ona arxetipi: Ona arxetipi himoya qiluvchi va parvarish qiluvchi obraz sifatida emas, balki ba'zida muammoli yoki murakkab xarakterga ega obraz sifatida namoyon bo'ladi. Bu zamonaviy jamiyatdagi ijtimoiy va psixologik o'zgarishlarni aks ettiradi.

Arxetiplarning Zamonaviy Yondashuvlari: Zamonaviy ingliz romanlari arxetiplarga yangi yondashuvlarni olib kiradi. Romanlar avvalgi arxetiplarning yangi zamonaviy kontekstlarda qayta talqin qilinishi va ularning o'ziga xosligini namoyon etadi. Bu o'quvchilarni yangicha fikrlashga, mavjud arxetiplar va ularning ramzlarini qayta ko'rib chiqishga undaydi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ingliz romanlarida arxetiplar syujetning asosiy tayanch nuqtalari sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu arxetiplar orqali mualliflar o'quvchilarni o'z romanlarining chuqur ma'nolari bilan tanishtiradilar va ularning his-tuyg'ulariga ta'sir o'tkazadilar. Arxetiplarning o'zgacha kombinatsiyalari va ularning yangi, zamonaviy interpretatsiyalari romanlarga yangi joziba va mazmun beradi. Bu arxetiplar adabiy qahramonlarning rivojlanishi, syujetning murakkablashishi va mavzularning chuqurlashishiga hissa qo'shadi. Tadqiqot natijasida zamonaviy ingliz adabiyotining arxetiplar bilan boyligi va bu arxetiplarning ijtimoiy va psixologik ahamiyati aniqlandi.

Zamonaviy ingliz romanlarida syujetlar va obrazlar tizimining arxetip asoslari mavzusida chuqurroq bilim olish uchun quyidagi o'zbek tilidagi adabiyotlardan



2-TOM, 9-SON

foydalanishingiz mumkin. Ushbu adabiyotlar arxetiplar nazariyasi, zamonaviy adabiyot nazariyalari va asar tahlillari bilan bog‘liq mavzularni o‘z ichiga oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Nazarov, A. (2018). “Adabiyot nazariyasi”. Toshkent: O‘zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
2. Yo‘ldoshev, S. (2015). “Adabiy tanqid va tahlil usullari”. Toshkent: Fan nashriyoti.
3. Xo‘jayev, M. (2017). “Psixanalitik yondashuvlar va adabiyot”. Toshkent: Yozuvchi.
4. G‘ulomov, I. (2016). “Adabiy asar va zamonaviy tahlil usullari”. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
5. To‘xtayev, Sh. (2019). “Ingliz adabiyoti tarixi va nazariyasi”. Toshkent: Ma’naviyat nashriyoti.
6. Jung, C.G. (1968). “The Archetypes and The Collective Unconscious”. Princeton University Press.
7. Frye, N. (1957). “Anatomy of Criticism: Four Essays”. Princeton University
8. Campbell, J. (1949). “The Hero with a Thousand Faces”. Pantheon Books.
9. Propp, V. (1968). *Morphology of the Folktale*. University of Texas Press.

